Posamezna številka Din 1.50. Poštnina plačana v gotovini.

P. n. Dolžnostni izvod Licejalna knjižnica, Lju.

GLASILO NEZAVISNE DELAVSKE STRANKE JUGOSLAVIJE

Izhaja vsak četrtek. — Uredništvo in upravništvo: Karl Marksa (preje Turjaški) trg št. 2, pritličje. — Naročnina za mesec 6, četrtletno 18 Din. — Dopisi se ne vračajo.

Štev. 34. LJUBLJANA, četrtek, 6. decembra 1923. Leto I.

Občinski klub NDSJ izstopil iz „Zveze Delovnega Ljudstva".

Klerikalci in „socialisti" v enotni fronti z demokrati proti delavcem. — Klerikalci in socialisti kršijo komunalni program ZDL. — Neodvisna Delavska Stranka ne more nositi odgovornosti za tako početje. — Ljubljanski proletarijat odobrava dosedanjo komunalno politiko NDSJ in njen izstop iz ZDL. — Razkrinkani klerikalci in „socialisti" molče.

Pred enim letom, ko še ni bilo NDSJ, je nastopil ljubljanski razredni proletarijat pri občinskih volitvah skupaj s socijalisti in krščanskimi socijalci, da se reši Ljubljano demokratskega terorja, da zadobe ročni in duševni delavci vsak nekaj izboljšanj. Tedaj si nihče od nas ni delal iluzij, da se bomo mogli boriti za koristi delovnih slojev Ljubljane v stalni zvezi z omenjenima skupinama, ki jih predobro poznamo, da ob odločilnih trenotkih hote ali nehote izdajo delavske interese. O tem smo se prepričali tudi sedaj v ljubljanski občini, o čemer je govor v referatu s. Lemeža. Vsled teh klerikalnih početij, naštetih v referatu s. Lemeža (spodaj), je sklenil **klub občinskih svetovalcev NDSJ in izredni občni zbor krajevne organizacije NDSJ v Ljubljani**, da naš klub izstopi iz »Zveze delovnega ljudstva« in da preide v ljubljanskem občinskem svetu v opozicijo.

Da razložimo ta korak proletarski javnosti, je ljubljanska krajevna organizacija NDSJ sklicala za ponedeljek 3. decembra tozadevni

shod v Mestnem domu,

ki se ga je ljubljanski proletarijat mnogoštevilno udeležil kljub slabemu vremenu in kljub temu, da je bil sklican samo potom zaupnikov. Shod je otvoril s. Osterc, ki je bil enogasno izvoljen za predsednika in ki je podal besedo referentu s. Lemežu, ki je med drugim izvajal sledeče:

Položaj delavskega razreda ob razpisu ljubljanskih občinskih volitev.

Ko je demokratsko-radikalna vlada lani razpisala volitve v ljubljanski občinski svet, je bil razredni proletariat v celi Jugoslaviji brez politične organizacije in tudi strokovne organizacije so bile še skoro vse zaprte. Režim zakona za zaščito države je brezobzirno tiščal k tlom delavski pokret.

V tej situaciji je stopilo pred zaupnike ljubljanskega proletariata vprašanje: kaj hočemo? Ali hočemo iti v občinske volitve ali ne? Prepoved shodov, javne agitacije, svoboda govora in onemogočenje kandidatur je govorilo proti udeležbi. Splošna pa je bila na drugi strani zahteva, da se pride do legalizacije našega pokreta in da si pribori razredni proletariat tribuno v ljubljanskem občinskem svetu. Iz tega razloga so se odločili ljubljanski zaupniki, da se gre v volitve, četudi brez stranke in brez organizacije. Z ozirom na volilni red, ki je imel zagarantirati demokratom, tem zakletim sovražnikom vsega, kar je delavskega, večino na magistratu, in da pridemo do prepotrebne legalizacije, so se odločili ljubljanski zaupniki, da se stvori blok v Zarjani in krščanskimi socialci na podlagi proletarskega minimalnega komunalnega programa. Zveza delovnega ljudstva je bila sad izjemnih razmer, v katerih je živel v oni dobi razredni proletariat.

Mi vsi smo se takrat prav dobro zavedali, da niti Zarjani niti klerikalci ne mislijo resno s komunalnim programom in da se bodo eni kakor drugi razkrinkali na delu. Zavedali smo se, da se spuščamo v zelo nevaren eksperiment, ki lahko težko škoduje razrednemu pokretu v Sloveniji, če ne bomo pazljivi.

Bil je sicer naš korak poskus v silobranu, ki pa se je nevarno približal »koalicijski politiki«. Razen tega je imel ta korak za posledico, da se je s strani nekaterih naših tedanjih sodrugov smatralo to za začetek organizatorične spojitve raznih proletarskih skupin, zlasti njihovih zbankrotiranih voditeljev v eno stranko. Porodila se je kot logična posledica nastopa pri občinskih volitvah, Socialistična Stranka Delovnega ljudstva, ki je ustvarila med delavstvom strašno zmešnjavo. Poleg tega je povzročil nastop v Z. D. L., da so se utrdile v delavstvu oportunistične tendence.

Če prevagamo to dvoje in upoštevamo dejstvo, da so nas ti poskusi vrgli glede organizacije Neodvisne Delavske Stranke Jugoslavije za šest mesecev nazaj, potem si moramo priznati, da nastop pri občinskih volitvah ni bil samo nevaren eksperiment, marveč da znači v njegovih posledicah za razredni pokret proletariata Slovenije

politično napako,

katere posledice čutimo deloma še danes. Ali se hočemo opravičevati? Ne! Smo toliko močni, da si lahko priznavamo napake, ki jih zagrešimo, ker jasno je, kdor dela, ta zagreši tudi napake. Proletariat Slovenije lahko iz nje sklepa, da je tudi v najtežjih časih voditi čisto razredno politiko in da postane lahko vsaka stranpot usodna.

NAŠA KOMUNALNA POLITIKA.

Ves čas, kar smo sedeli v ZDL., smo predvsem strogo pazili, da ne zapustimo niti za las razredne proletarske smeri naše politike, da se ne udamo reformističnim iluzijam in da ne pozabimo, da živimo v dobi razpadanja kapitalistične družbe in vsled tega v dobi diktature buržuazije. Pri tem smo se tudi zavedali, da so mogoči uspehi samo potom akcije mas.

Ko vlada ni hotela sklicati občinskega sveta, je izšla iz naših vrst iniciativa, da se skliče velik ljudski shod s parolo:

»zahtevamo sklicanje ljubljanskega občinskega sveta«,

da se priredi demonstracija in pošlje deputacijo na vlado. To se je izvršilo in kmalu nato je vlada sklicala občinski svet.

Naše delo.

Ko smo prišli na magistrat, je bila naša prva skrb, da se organizirajo taki odseki, ki predvsem odgovarjajo naši komunalni politiki. Na naš predlog se je ustvaril **socijalno-politični in stanovanjsko-gradbeni odsek**, ki sta se imela pečati s popolnoma zanemarjeno komunalno politiko in s stanovanjskim vprašanjem.

Drugo važno vprašanje, ki se je postavilo pred nas, je bilo vprašanje

ureditve prejemkov in službenega razmerja mestnega delavstva in uslužbenstva.

Tega vprašanja nismo promatrali z ozkega vidika komunalne politike. V zavesti, da hočemo biti stranka proletarijata, voditeljica širokih množic delavcev, nameščencev in revnih kmetov, ne oziraje se na trenotno politično orijentacijo teh množic, smo bili odločeni v tem vprašanju izvesti naša

proletarska načela.

Prav dobro smo se zavedali važnosti tega vprašanja. Javni nameščenci, železničarji in delavci ječe pod strašno draginjo, toda njihovi prejemki so ostali isti, kakor pred leti. Država pod vodstvom diktature buržuazije je pripravljala najreakcijonarnejšo službeno pragmatiko za javne nameščence in železničarje. V tej situaciji je bila naša dolžnost, da visoko in brezobzirno dvignemo zahtevo po takih prejemkih mestnih uslužbencov in delavcev, da se jim zasigura vsaj znosna eksistenca in da tako tudi okrepimo hrbtenico ostalih kategorij v njihovem boju za zboljšanje položaja.

Demokratsko liberalni režim na magistratu je uvedel režim terorja. Koalicijska pravica ni obstojala. Če se je delavec drznil strokovno organizirati in nastopiti potom svoje organizacije, ga je udaril demokratski valpet po hrbtu in če tudi to ni pomagalo, je zletel na cesto. Delavec je bil uboga para, ki je sprejemal miloščino. Sprejem v službo na magistratu se je smatral za miloščino. Dobro se je godilo le onemu, ki je umel bolj klečeplaziti in se hliniti. Na magistratu se je dobro godilo samo višjemu uradništvu in demokratskim priganjačem. Ogromna množica nižjih uslužbencev pa je stradala in garala.

Ko smo se lotili vprašanja ureditve prejemkov, smo si dejali: **draginja je za vse enaka**, magistratni najvišji uradnik in njegova deca imajo isti želodec, kakor zadnji iblajtar in sluga in njegovi otroci. Zato vsem enako osebno draginjsko doklado v znesku 500 Din mesečno in za vsakega rodbinskega člana po 10 Din dnevno. Demokrati so smatrali, da žive samo višji uradniki v stanovanjih, ker prejemali so samo ti stanarino. Ker pa vemo, da imajo **tudi nižji uslužbenci pravico do stanovanja**, smo rekli: tudi njim gre pravica do stanarine in sicer vsem enako po 1000 Din letno. Največji reveži so bili upokojenci. Garali so celo življenje in koncem življenja so morali stradati. Izenačimo njihove prejemke z aktivnimi, je bila naša zahteva. In končno je veljalo pod demokrati — klerikalci in socijalisti niso boljši — načelo, da se ima žensko delo manj plačati, kakor moško. Postavili smo zahtevo, **da se ima enako delo plačati enako, ne oziraje se, če ga opravi moški ali ženska.** V tem oziru smo izsilili tudi odnosni skep, katerega izvedbo pa sedaj sabotirajo klerikalci in socijalisti.

Mestni delavci.

Oni tvorijo precejšen del ljubljanskega proletarijata. Ali niti najmanje niso bili urejeni njihovi prejemki. V strahu pred demokratskim terorjem o kaki strokovni organizaciji ni bilo ne duha, ne sluha. Delavskih zaupnikov v smislu zakona za zaščito delavcev niso poznali.

Po naši zahtevi so se uvrstili vsi mestni delavci v tri plačilne kategorije z urno mezdo 4 Din, 6 Din in 8 Din ob varovanju osemurnega delavnika. Poleg tega pa se jim je priznala rodbinska doklada 5 Din na osebo, kljub temu, da so se temu nekateri izmed članov ostalih klubov protivili.

Že pri ureditvi prejemkov mestnih uslužbencev in delavcev se je pokazalo, da sta ostala dva kluba le težko pristala na načela, po katerih se je to uredilo. Skušala sta zavlačevati ureditev, toda pod našim pritiskom se je to vprašanje spravilo naglo pod streho, ker si cer kdo ve, kako bi bila izpadla regulacija, ki se je po našem predlogu izvršila z veljavnostjo za dva meseca nazaj, tako pri delavcih kot pri nameščencih.

Proračun.

Prišel je na dnevni red prehodnji polletni proračun. Na naš predlog je dobil novo poglavje »socijalna politika«. Tu so se zopet na našo zahtevo unesle postavke za:

nezaposlene	Din 150.000·—
zaščita dece	Din 50.000·—
socijalno higijeno	Din 20.000·—

za sirote padlih na Zaloški cesti se je storil sklep, da ima vsaka sirota sprejemali dnevno do svojega 16. leta po 5 Din;

za ubožne učenke in učence se je določilo za pol leta 28.175 Din, dočim je bilo leta 1921/22 določeno za celo leto komaj 5900 Din.

V proračunu je bilo za nas posebno važno, da se izvede načelo, da imajo nositi občinska bremena kapitalisti: banke, akcijske družbe in trgovina. Zato je bil na naš predlog storjen sklep, da se zviša občinska doklada za banke in akcijske družbe od 85 na 300% in pri srednji obrti od 85 na 200%. Kakor sem slišal, je vlada pristala samo na 135%, t. j. na 50% zvišanje in s tem pokazala, da je ona le izvrševalni odbor kapitala.

Socijalno-politični urad.

Vodstvo socijalno-političnega odseka so prevzeli socijalisti. Prvo delo, ki ga je čakalo, je bilo, da se organizira socijalno-politični urad, ker brez

niega ni socijalno-politične uprave. Treba je bilo sestaviti pravilnik, ali delo se ni premaknilo z mesta, dokler nismo mi posegli vmes. Na podlagi naših spreminjevalnih predlogov je dobil pravilnik proletarski samoupravni značaj, ki pa bo seveda ostal na papirju, če ga proletarijat ne bo znal izkoristiti. Bistvena določba tega pravilnika se namreč glasi:

»Da se izvede načelo samouprave na polju socijalne politike, se ustanove posebni sveti, v katere volijo zainteresirani sloji svoje zastopnike«.

Ti sveti imajo namen pritegniti široke mase proletarijata k samoupravi.

Obrtno-nadaljevalne šole.

Že dve leti je čakalo 1500 vajencev zaman na obrtno nadaljevalno šolo, dočim vzdržuje mesto ženski srednješolski zavod, kjer stane vsaka učenka mesto letno 17.000 K. Obrtno - nadaljevalne šole pa se niso mogle otvoriti, ker ni bilo denarja. Vajenci so pričeli energično akcijo, prirediti pred magistratom demonstracijo, nato so na naš predlog sklicale neodvisne strokovne organizacije shod vajencev, kjer je bila sklenjena resolucija radi otvoritve šol. Razuntega je pričel naš klub že poleti akcijo, da se ima vse potrebno ukreniti, da se jeseni otvorijo šole. Pod vnanjim pritiskom se je končno posrečilo otvoriti šole.

Draginja in stanovanjska politika.

V Sloveniji je danes draginja najhujša, službeni prejemki pa so tu najmanjši. Da se vpliva na ceno mesa, se je otvorila občinska mesnica. Za uspešen boj proti draginji bo moral proletarijat stvoriti kontrolne organe nad produkcijo, s katerimi bo mogel pritisniti tam, od koder draginja izhaja.

Glede stanovanjske mizerije, je občina zidala nekaj hiš. Ali radi demokratskega pritiska je Mestna hranilnica ustavila kredite, radi česar se hiše ne morejo dogotoviti. Brez inozemskega kredita in brez državne pomoči tu ne bo mogoče ničesar ukreniti, razen da se naloži kapitalu posebni davek, ki ga pa kapitalistična država ne dopušča. Zato bo treba tudi tu široko zasnovane akcije mas stanovanjskih najemnikov, barakarjev in vagonarjev, da se pritisne na vlado in kapital.

Toda v novih občinskih hišah so hoteli socijalisti in klerikalci uvesti tako visoke najemnine, da bi jih zmogli samo bogataši. Radi tega najemniki v novih hišah še danes ne vedo, koliko bodo morali plačati in še danes ni sklenjena pogodba med njimi in mestno občino, četudi smo to že davno zahtevali. Zavlačevanje je tipični znak klerikalcev in socijalistov.

Delavski red in službena pragmatika.

Že julija je izdelal naš klub načrt za moderni delavski red in službeno pragmatiko. Ali niti do danes ni prišel na dnevni red, kljub temu da smo to že opetovano zahtevali. Toda proti službeni pragmatiki so bili zlasti klerikalci, češ, da se ne mudi, da je treba najprej izvesti

reorganizacijo magistrata.

Organizacija magistrata je čisto srednjeveška. Demokrati in liberalci, ki so skoro dve generaciji vladali na magistratu, so se v tem oziru pokazali čisto nesposobnim. Da navedemo en primer: ubožnice je upravljalo knjigovodstvo! V svrho reorganizacije magistrata se je izvolila posebna komisija. Mi smo opetovano urgirali, da se naj delo pospeši, ali mudilo se ni ne klerikalcem in ne socijalistom. Zato pa je na magistratu ostalo vse pri starem. Ves magistrat je v rokah demokratskih višjih uradnikov, ki gospodarijo po svoje. Mi smo opetovano zahtevali tudi tu izmenjave, ali klerikalci in socijalisti, zlasti poslednji so se prav dobro razumeli z demokratskimi veljaki. V dohodarstvenem uradu in v mestnih podjetjih so bili klerikalci v velikem prijateljstvu z demokrati, na magistratu pa socijalisti. Pod takimi okolnostmi se seveda ni čudili, da je kaj kmalu pričela zopet pihati po magistratu ostra sapa proti nižjemu uslužbenstvu. V mestnih podjetjih, zlasti v elektrarni pa duh obznane s podporo klerikalcev in socijalistov.

V elektrarni so se kršile elementarne delavske pravice združevanja in delavskih zaupnikov. Ko smo videli vse to, je bila za nas situacija hitro jasna, posebno ko so smatrali klerikalci potrebnim, da se solidarizirajo z diktatorskim demokratskim režimom v tem podjetju in so se socialisti zadržali pasivno. Vsled tega izdajstva nad delavstvom, smo poslali klerikalcem in socialistom naslednje

pismo:

Izjava občinskega kluba NDSJ.

Dolžnost nam je Vam sporočiti, da izstopi naš klub iz sklopa ZDL, vsled česar polagajo naši sodrugi svoja mesta kot načelniki in podnačelniki v posameznih odsekih. Storimo to z ozirom na soglasen sklep naših strankinih instanc ter izvanrednega občnega zbora naše ljubljanske krajevne organizacije.

K temu koraku smo se odločili iz naslednjih razlogov:

Ena izmed prvih točk komunalnega programa, na podlagi katerega se je stvorila ZDL, se je tikala varstva delavcev in nameščencev, t. j. da se ima varovati popolna svoboda združevanja in zborovanja za vse občinske delavce in nameščence.

Kljub jasni določbi programa pa se v mestni elektrarni ni samo kršila pravica koalicije, marveč celo zakon za zaščito delavcev, tikajoč se legalno izvoljenih delavskih zaupnikov. V mestni elektrarni je ostal demokratski protidelavski režim, ki s pretnjo odpusta onemogočuje tam zaposlenemu delavstvu, da se strokovno organizira. Preganja se delavske zaupnike in krati se jim njihova pragmatična pravica za stalno nastavitev. Da se objektivno preiščejo te razmere v mestni elektrarni, smo predlagali preiskovalno komisijo, ki pa še do danes ni bila sklicana, kljub temu, da je zadeva nujna.

Odgovornost za razmere v elektrarni zadene predvsem g. Orehka, člana kluba »D. Z.« in načelnika upravnega odbora mestne elektrarne, plinarne in vodovoda, ki se je otvoreno postavil proti delavstvu in se solidariziral z demokratskim, protidelavskim vodstvom. S tem so zavladale neznosne razmere v mestni elektrarni, ki ogrožajo delo v tem važnem podjetju. Z ozirom na te razmere smo izrekli nezaupnico gospodu Orehku in pričakovali, da klub »D. Z.« izbere drugega načelnika, ki bo imel tudi naše zaupanje.

Toda klub »D. Z.« se je izrekel solidarnim z g. Orehkom, izjavljajoč po g. dr. Stanovniku, da si klub ne pusti diktirati od »NDSJ«, koga bo postavil za načelnika odsekov.

To stališče je popolnoma pogrešno, ker odsekovi načelniki in podnačelniki niso samo mandatorji posameznih v »Z. D. L.« zastopanih strank, marveč mandatorji celokupne zveze. Zato so morali imeti zaupanje vseh treh v »Zvezi« zastopanih strank.

Da se je klub »D. Z.« v očigled tem očitnim kršitvam volilnega programa in zakona za zaščito delavcev solidariziral z g. Orehkom, je s tem dokazal, da zastopniki »D. Z.« niso resno mislili na izvajanje komunalnega programa, ko so ga podpisali pred letom dni.

Nič manjša krivda pa ne zadene kluba S. S. J., ki se je pri tem vprašanju zadržal popolnoma pasivno in ni zavzel nobenega enotnega in odločnega stališča, kljub temu, da je šlo in da gre za elementarne delavske pravice, pri katerih razredna delavska stranka ne sme poznati niti najmanjšega oklevanja. Vsled tega zadržanja pa so zadobili desni elementi v klubu »D. Z.« nadmoč.

Pod takimi okolnostmi ne moremo nadalje nositi odgovornosti za komunalno politiko v ljubljanski komuni.

Razen tega smo ves čas opažali, da smo morali dati za vsako važnejšo zadevo iniciativo mi, če smo hoteli, da se je izvajal komunalni program. Kljubtemu se je često dogajalo, da se je z delom zavlačevalo in se je šlo k izvedbi šele, ko smo sami posegli vmes, kakor n. pr. pri organizaciji socialno-političnega urada. Zavlačuje se rešitev delavskega reda in službene pragmatike. Storjeni sklepi občinskega sveta se ne izvajajo, kakor: izplačevanje 35% nočnih šihtov v elektrarni, izenačenje ženskih uslužbencev z moškimi. Reorganizacija magistrata se ne premakne z mrtve točke. Po nepotrebnem se šikanira nižje uslužbenstvo dohodarstvenega urada in se v tem oziru postopa slično kakor v elektrarni. Za nameravano najemninsko politiko v novih občinskih hišah, ki hoče uvesti visoke najemščine, ki jih danes lahko plačujejo samo bogataši, ne moremo nositi odgovornosti. Za bogataše pa mestna občina gotovo ni zidala hiš.

Končno so se pokazale tudi pri drugih manj važnih vprašanih take načelne razlike med nami in ostalima kluboma, da bi pod takimi okolnostmi značilo nadaljno vztrajanje v »Zvezi« izdajstvo nad proletarijatom.

Vaša politika je malomeščanska, naša je delavska, proletarska, razredna. Zato nadalje ne moremo več sedeti skupaj v »Z. D. L.«.

Klub občinskih svetovalcev N. D. S. J.

S tem je za nas likvidirana ZDL. Razkrinkani stoje pred nami klerikalci in socialisti, ki so se v vprašanju elementarnih delavskih pravic postavili v enotno fronto z demokrati.

Po končanem referatu s. Lemeža, katerega izvajanja so zborovalci večkrat navdušeno pozdravljali, je vprašal predsednik, kdo se še oglasi k besedi. Kljub temu, da so se nahajali v dvorani nekateri klerikalci, »socialisti« in gosp. Fabjančič, se ni nihče od njih upal javiti k besedi, ni nihče mogel ugovarjati težkim razkrinkanjem klerikalnih protidelavskih namenov in početij ter pasivnega zadržanja »socjalistov«.

Nato je dal predsednik na glasovanje sledečo resolucijo:

Po podanem poročilu ljubljanski proletariat, zbran na javnem shodu v Mestnem domu dne 3. decembra 1923, enodušno odobrava dosedanjo izrazito proletarsko politiko svojih zastopnikov v ljubljanski občini in njihov sedanji izstop iz ZDL.

Resolucija je bila soglasno sprejeta s klici: **Živela NDSJ, edina razredna stranka jugoslovanskega proletariata! Dol s klerikalci in socialisti, izdajalci delavskega razreda!** — Med splošnim navdušenim razpoloženjem se je shod končal.

Demokratsko »Jutro« hoče napraviti iz tega našega koraka agitacijo za demokrate in roti Ljubljančane, da jih bodo skoro prišli reševat gg. demokratje, ker sedanji občinski svet ne more več dolgo delovati, ker ni v njem potrebne večine. Demokratje, prerano pojete o svojem zmagoslovju, ker ljubljanski proletariat bo gledal pri prihodnjih občinskih volitvah, da bo Ljubljana postala rdeča, in ne bo dopustil, da bi prišla pod upravo Orjunašev in belorokcev.

Širite „Glas Svobode“!

Zbirajte za tiskovni sklad „Glasa svobode“!

LISTEK.

V. Panin.

Pokora.

(2. nadaljevanje.)

Solnce že zahaja, ko se vračamo domov. Po težkem dnevnem delu utrujeni konji se hitro pomikajo v slutnji, da jih čaka krma in počitek... Na zapadu za malimi, zaokroženimi griči je še vidna bleda solnčna ploča, ki pošilja svoje poševne, umirajoče žarke na zemljo... Gledam okrog in mislim, kako bi premeril globino daljave, kjer izginjajo neskončne stepe moje domovine... Ona posebna, bolestna tuga, ki pada zvečer na dremajoča polja, reke, gore, se izliva v širokem toku v mojo dušo in vzbuja v njej nejasne, bolestne sanje in misli... Polje, ki se v širokem razmahu razprostira pred našo višje ležečo komuno, se oživlja v tem času. Povsod se pojavljajo temne skupine ljudi, ki se hitro gibljejo v smeri proti komuni...

— V Bjelijevi izbi se čuti duh male, močno se kadeče svetilike. Od časa do časa zamiglja njen rumenkast plamen sem in tja, pri čemer se tresejo goste sence, medtem ko se zdi, da ostane nepremična temina čisto v kotu... Gosta nočna tema je pritisnila svoj slepi obraz tesno ob male, nasproti meni ležeče šipe oken... In zdi se mi, da vidi ona kljub svoji slepoti, da s pritajeno sovražnostjo zasleduje vsak naš gib, kot da krvoželjno čepi na svojih, na smrt obsojenih žrtvah, in nehote mislim: ali bi bil slaboten, boječe migljajoči plamen svetilike v stanu, da prežene od vseh strani grozeče nas obdajajočo temino?...

Globok, stokanju podoben vzdih začujem. Stresem se, ne vem, kdo je vzdihnil, ali Bjeli, ali jaz?... »Veš ti, oče,« reče Bjeli z grobnim glasom, »zakaj sem poslal po tebe?«

Ne da bi dvignil glavo, ne da bi ga pogledal, odkimam z glavo in molčim. Nimam nobenega veselja govoriti, besede pobledijo, onemé in izginejo brez sledu...

»V vasi se ne godijo dobre stvari, oče!«

»Tako, kaj je novega?« vprašam.

»Ne, ni pravzaprav nič novega,' temveč se prej pričenja staro znova. In ne ve se, kam naj to dovedel«

Molčim; vem, da mi bo tudi brez mojih vprašanj vse razložil, kar se je nakopičilo v njegovi duši.

Bjeli nadaljuje: »Danes na vse zgodaj priteče Afanasij, mali fant, brez sape in mi reče: »Stric Bjeli, v vasi se nekaj slabega pripravlja; gotovo so to kulaki, vaški oderuhi. Včeraj so se vsi ničvredneži zbrali pri Mitriju, tudi pop je bil zraven in tedaj so začeli psovati boljševike, komuno... da so boljševiki antikristi in brezbožni basurmani in podobno. In ko so bili vsi duhovi po vodki še bolj razgreti, so sklenili, da se maščujejo... Tedaj so dejali kulaki: »Vi, fantje morate nastopiti za nas, biti vedno za našo staro resnico!« — In fantje, pijani, kot so bili, so kričali v svoji neumnosti: Mi smo pripravljeni! — Govorilo, posvetovalo in sklepalo se je, da posekajo ves vaš drevesni nasad, mlade češnje in hruške. — »Misliš, da je to nesmisel?«, pristavi Bjeli, ko sem izrazil svoje začudenje, »ti imaš mogoče prav. Ali tvoja resnica je mestna! Mi tu, neposredno na zemeljski grudi, čutimo in razumemo drugače, smo si skozi stoletja ustvarili drugo resnico. Če hočeš, to sploh ni resnica, temveč je prej resnična, neprodirna tema... ali tu je... Ona živi in obvlada naše duše in doslej se ni nihče potrudil, da naše duše očisti, mislim... Tedaj, pod carizmom, ko so vsa posestva, celokupna dežela pripadala veleposestnikom, tedaj, vidiš ti, smo delali mi fantje v naši uporni vasi isto, ker smo si želeli nekaj drugega, boljšega. Enkrat smo zapalili veleposestnikove skednje, poprej smo porezali vse vodne cevi, da je bilo nemogoče ogenj pogasiti. Drugič smo posekali vsa sadna drevesa na vrtu; uničili setve in še ribnjak tam pri mlinu pokvarili. ... Vidiš, mi, kmetje, ki prebivamo na zemeljski grudi, vemo, da korenini vse življenje ljudi v zemlji. Če hočemo torej koga pobiti, pričnemo z zemljo... to je naša prava kmetska posebnost. Sedaj smo menjali samo vloge; kdor je prej veleposestniku požigal, stoji sedaj na vaši strani; kdor pa je prej držal z veleposestniki in jahal rvne, ta hoče danes vam požigati...«

... Bjeli je nadaljeval: »Tu si stojita nasproti dva različna svetova... dva medveda ne moreta biti v eni vollini, to je nemogoče, in kdo zapusti svoje mesto prostovoljno, povej mi? Potem mora torej eden drugega požreti! Poglej, doslej jim je bilo dobro, predobro. Kmet brez zemlje je trpel vedno bolj na lakoti, hodil je okrog v cunje oblečen, živel je v podrtih, luknjastih bajtah, medtem ko je kulak, vaški oderuh vedno kaj nakupil sedaj pri mužiku in posestniku, kupoval je zemljo, odiral in držal pol vasi v svojih krempljih... Temu se je godilo dobro! Povsod so ga s častjo sprejemali, še celo urbrjadnik, vaški žandar mu je stisnil roko in veleposestnik ga je spustil v svojo predsobo... In naravno, da se je ponašal oholo po vasi okrog, kjer se je počutil kot mali kralj in v vaški občini si ni nihče upal, da ugovarja njegovi volji!« — Trenutek leži z zaprtimi očmi, kot bi se utrudil po dolgem govoru. — »Sedaj poslušaj, očka, koliko let more biti od tedaj; tedaj sem bil fant osemnajstih let. Že tedaj sem bil navajen, da sem šel često v Moskvo; tam sem si izposojeval od študentov knjige za čitanje. Že tedaj je bila moja duša polna srda in sovraštva nad temi pijavkami, o katerih sem čital v knjigah, o pijavkah, ki so kot pajki lovili kmetsko ljudstvo v svoje mreže, da mu izsesajo vso kri iz njegovih žil... Ali kaj so knjige? Ali nisem vsega doživel tu, z lastnimi očmi?... Da, moj umrli oče je bil ravno taka pijavka, hudoben kot kaka žival! In včasih me je pograbila taka jeza, da sem bil pripravljen, da potopim vse v vodnem vrtincu!...

Da, ali kaj se je zgodilo potem?... Neko nedeljo sedim na klopici pred cerkveno

Za upostavo odnošajev s sovjetsko Rusijo.

Šestletni obstoj Sovjetske Rusije je končno prepričal tudi jugoslovansko buržujsko »javno mnenje«, da se s sovražnim stališčem napram sovjetom, s podpiranjem Wrangla in njegove razbojniške bande, z vzdrževanjem ruskega carističnega poslanstva v Beogradu, ne škoduje Sovjetski Rusiji, ampak državi SHS sami.

»Novosti« pišejo, da brez Rusije ni za nas velike bodočnosti, posebno danes, ko se nahaja Evropa v razvalinah, v momentu, ko zahaja solnce starega sveta in ko se po naravnih zakonih in po toku zgodovine pričakuje, da obsije Evropo solnce nove civilizacije.

»Glasnik« poroča, da »carsko rusko poslaništvo sprejema že tri in pol leta od naše države mesečno 30.500 francoskih frankov in 20.000 Din, kar znaša skupno 200.000 Din, kar tvori letno 2 milijona 400.000 Din. »Glasnik« vprašuje kako dolgo bo še vlada g. Pašića plačevala ljudi, ki pripravljajo nove zasede in zločine proti bratskemu ruskemu narodu.

Poleg teh listov se vprašujejo tudi drugi meščanski listi, zakaj ne stopi Jugoslavija v normalne odnošaje s Sovjetsko Rusijo, ko so to napravile že Anglija, Italija, Švedska, Nemčija, Poljska, Avstrija, Norveška, Češkoslovaška in druge države. Zakaj, da samo še v Beogradu sedi predstavnik pred šestimi leti strmoglavljene caristične vlade.

Kaj je povzročilo tak preobrat jugoslovanske buržuazije napram Sovjetski Rusiji?

Predvsem se ona zaveda, da šestletni obstoj Sovjetske Rusije dokazuje vsem, da se je mednarodni položaj sovjetov utrdil in da so postali sovjeti velik, značilen faktor v mednarodni politiki, gospodarstvu in trgovini. Niti eno večje svetovno vprašanje se ne da rešiti brez soudeležbe Sovjetske Rusije. Radikalci vedo prav dobro iz izkušenj, kak pomen more imeti Rusija v mednarodnih odnošajih.

Ali največ je uplivala na ta preobrat splošna politika SHS države. Najreakcionarnejša notranja in zunanja politika vlade g. Pašića je dovedla Jugoslavijo v zagato, iz katere je težko najti izhod po priznanju buržuazije same. Celokupna »javnost« uvideva, da tako ne more iti več dolgo naprej.

Srbsko buržuazijo je v zadnjem času zlasti pogodilo držanje »tukajsnjega carističnega poslanstva napram današnjemu krvavemu režimu v Bolgariji, ko so ti ruski banditi začeli na svojo roko organizirati akcije v korist bolgarskih fašistov. Srbska buržuazija je doživela, da vodi v njeni državi ruski carizem politiko, nasprotno njenim interesom. Zato pozivlja zlasti »Vreme« vlado, da že enkrat obrne hrbet caristom, ako noče izvršiti samomora.

Radikalska vlada še vedno okleva v upostavljanju odnošajev s Sovjetsko Rusijo pod uplivom intrig in propagande Wranglovcev in Kolčakovcev ter dinastičnih interesov.

Jugoslovanski proletarijat je od vsega početka zahteval upostavo odnošajev s Sovjetsko Rusijo in v današnjem položaju še zlasti energično in nujno zahteva

upostavitev diplomatičnih in trgovskih odnošajev s Sovjetsko Rusijo.

Delavstvo voli razredno zavedne zaupnike.

V Zagorju so se vršile v steklarni volitve obratnih zaupnikov. Izvoljeni so bili samo naši zaupniki, predlagani od nezavisne strokovne organizacije.

V Velenju so se tudi vršile volitve obratnih zaupnikov. Izvoljenih je 31 **naših sodrugov in 2 socijalnodemokrata.**

Prihodnji teden se vrše volitve obratnih zaupnikov po drugih rudarskih revirjih. Prepričani smo, da bo tudi tam proletarijat volil razredno-zavedne zaupnike in bo pokazal Trboveljski družbi, da vztraja v svojem boju, da vztraja na dosedanji poti razrednega boja, da se ne da več zapeljavati niti po socijalpatrijotih, niti po klerikalcih, niti radikalskih agentih okrog »Novic«. Proletarijat po vseh rudarskih revirjih bo dokazal, da se ne da zvoditi s prave poti kljub zapiranju, odpuščanju in preganjanju dosedanjih svojih zaupnikov.

Glose k narodnostnemu vprašanju.

Moj namen je bil pravzaprav pisati kritiko o brošuri sodruga S. Markovića. Toda po takih kritikah, kakršne sta napisala sodruga Kosta Novaković in Rajko Jovanović, mi je to nemogoče. Markovićeva brošura vsebuje gotovo velike napake. Jaz se ne ujemam z njim niti v teoretskem delu, niti v prakličnem, kjer se je sodr. Marković celo sam sebi izneveril, toda odkrivati danes te napake, bi značilo odkrivati novo orožje sodrugom, ki ga sami ne vidijo, da ga izrabijo v nehonetno in nelojalno frakcijsko borbo proti Markoviću in njegovim prislašem. Pridržujem si torej to kritiko za slovensko izdanje te brošure, ki je pri vseh njenih napakah vendarle prvo pomembnejše delo o tem vprašanju v Jugoslaviji in torej nujno potrebno ter se omejim za sedaj samo na nekoliko splošnih pripomb k obravnavanju tega vprašanja od letošnje spomladi dalje.

Slepa frakcijska strast je zavela sodruga K. Novakovića in R. Jovanovića tako daleč, da sta označila Markovićeva izvajanja za »kontrarevolucionarna«, »socialnodemokratična«, »menjševiška« itd., dočim predstavljata svoja razpravljanja kot nekak atavistični marksizem, ki je nesporna last samo njih dveh in menda njune frakcije. V resnici pa je stvar taka-le:

Do pred par meseci — in rekli bi lahko: do Markovićeve brošure — smo imeli v naši stranki dve tendenci: srbijansko, t. j. centralistično, kateri je bilo »narodno edinstvo« nedotakljiv aksiom in pa izvensrbijansko: federalistično, katere se ni upal nikdo javno izpovedovati in še manj učiti. Na mojem predavanju v »Dijaškem klubu« meseca junija, ki je priobčeno dosedaj samo v »Glasu Svobode« in ki se je na potu v Zagreb in menda tudi v Belgrad »izgubilo«, sta nastopala sodruga K. Novaković in P. Pavlović odločno proti mojim federalističnim teorijam. Federalistična uredba sudetsko-podonavske-balkanske gospodarske enote je bila sodr. Novakoviću »nepotrebna lekcija iz sovetizma« in vprašanje kot tako »neaktualno«. Sodr. P. Pavlović, ki je ravno v tistih dneh jugoslovansko narodnostno vprašanje v »Radniku« sploh negiral, je kategorično zahteval od mene, da svoje predavanje publiciram, češ, da ne bi pozneje oporekal svojim izvajanjem ali jih negiral. Moje dokazovanje, da smo Slovenci, Hrvatje in Srbi ravnotako narodi zase, kakor Nemci, Madjari, Rumuni, Albanci i. dr. narodi v Jugoslaviji in da torej ne gre govoriti samo o treh narodnostih v Jugoslaviji, je vzbudilo v diskuziji splošno skepso in se je šele počasi počasi udomačilo. Sodrug Triša Kaclerović misli še v svoji politični resoluciji, da imamo opraviti v Bosni, Črni gori in Makedoniji samo z avtonomističnim gibanjem in sodrug Cvijić se dotika federalizma, v kolikor se tiče balkanskih dežel Jugoslavije, z rokavicami. Sodrug P. Pavlović je bil mnenja v svojem članku, da je treba biti z vporabo avtonomističnih parol zelo previden, ker da lahko postanejo »kontrarevolucionarne«, oziroma »menjševiške«. Sodrug K. Novaković nam še v svojih člankih proti S. Markoviću ponuja samo »Balkansko Federacijo«, za katero dobro ve, da bi jo mi Slovenci sprejeli samo kot ultima ratio,* t. j. če bi prišli v tak nov položaj, v kakršnem smo se nahajali l. 1918. Tako stojimo z razumevanjem našega narodnostnega problema v Srbiji do najnovejšega časa. Toda naj bi mi radi tega očitali tem našim srbijanskim sodrugom »menjševizem« in »kontrarevolucionarnost«? Ali se ne bi pokazali tu kot malenkostni politični »štreberji«?

Ne! Kdor pozna zgodovinski in ekonomski razvoj naših provinc — in sodrugi v Srbiji poznajo splošno te stvari zelo slabo! — temu je čisto jasno, da stremi Srbija naravno za centralizmom in da se tega naravnega gospodarsko-zgodovinskega zakona tudi naši srbijanski sodrugi ne morejo kar tako, kar čez noč, otresti. Najvišji ideal Srbije do včeraj je bil ujediniti vse Srbe v eno državo in nič več. Nikdo v Srbiji si tega ujedinjenja ni mogel drugače predstavljati, kakor povečanje ekonomsko in kulturno zaostale kraljevine Srbije in njeno gospodarsko okrepitev z novimi deli srbstva. Torej centralizem. Ako se je zgodilo l. 1918 več, se je zgodilo to vsekakor proti čuvstvovanju in proti želji Srbije.

Drugače pri nas. Slovenija, Hrvatska, Vojvodina so se borile skoro cel vek za svojo samostojnost in četudi je bil ta boj samo političen, ideološki. Poleg tega imamo mi vse druge gospodarske in kulturne potrebe. To vedo pri nas celo naši stari liberalci. Različno pojmovanje države, avtonomizma in federalizma med nami je torej utemeljeno v naši zgodovini in našem gospodarstvu — in torej si ne moremo misliti nič bolj politično neodpustljivega, kakor če Savli napadajo Pavle.

Ako imajo sodrugi okrog Triše Kaclerovića pravilnejše poglede — nikakor pa še ne pravilne! — moramo predvsem ugotoviti, da ti pravilnejši pogledi niso zrasli na njihovem gnojišču. Oni so živeli v zadnjih časih več z nami in so imeli priliko, da o pravem času zadihajo veter, ki piha iz Orienta. Od tu datira njihovo »ispravno marksističko stanovište« v narodnostnem vprašanju v poslednjih tednih. Sodrug S. Marković i F. Filipović sta živela v tem času za varnim zidovjem in do njiju niso še prodrli niti naši glasovi, niti veter iz Orienta in odtodi njihovo napačno stališče. Toda izzivati radi tega v stranki nove kontraverze, to je politično nelojalno. Proletariat v Sloveniji se bo temu odločno uprl. Jaz priporočam, da se članki sodr. Novakovića in Jovanovića spravijo po vseh naših sekcijah v diskusijo in da jih proletariat primerno oceni. Dovolj takih osebnih sporov v stranki, ki ji izpodkopavajo v masi tla!

Samo par besedi še o Balkanski Federaciji. Sodrug Cvijić je privzel v svojo resolucijo našo tezo o Podonavsko-balkanski Federaciji, toda v taki obliki, da si ne moremo predstavljati nič konkretnega pod tem izrazom. Sodrugi iz Srbije nam še vedno govorijo o Balkanski Federaciji, kakor da se to samo po sebi razume. Mi moramo zato tu dvoje odločno poudariti:

1. Da nočemo slovenski proletarci o kaki balkanski federaciji sploh ničesar več slišati — vsaj za bližnjih 50 let ne več. Sodrugi iz Srbije, ki to parolo še forsirajo, morajo vedeti, da bi živeli v balkanski federaciji brez Slovencev, pa tudi brez nekaterih drugih jugoslovanskih provinc, ako bi se le osnovala v centralni Evropi kaka druga socialistična federacija. Slovenski smo že do grla siti »balkanske« Jugoslavije in res nismo pripravljeni potencirati svoje balkanizacije še s kako »balkansko« federacijo. To so gotovo trpke besede, toda politična morala, njihovi osebni medsebojni boji, njihovo gospodarstvo in njihova kompletna organizacijska nesposobnost nas niti najmanje ne vabi v Balkansko federacijo. Mi moramo to končno — kakor težko — vendarle odkrito povedati, zakaj ako so se pripravljala tudi v naši stranki često federalistična stremljenja, je v prvi vrsti kriva politična praksa naših sodrugov iz Srbije. In ako zahteva sodr. R. Jovanović od sodruga Mbt za to dokazov, mu jih bomo o priliki nanizali, kolikor jih bo želel.

2. Ako se govori o federaciji, pa bilo to tudi o Podonavsko-balkanski federaciji, ki jo zastopamo mi, zahtevamo njeno točno definicijo. Besede »federacija« in »avtonomija« niso nikaki nedvomno opredeljeni pojmi. Tudi Radić zahteva »federacijo« in tudi slovenski klerikalci »avtonomijo«, toda mi se prav lepo zahvaljujemo za oboje!

Cvijićeva resolucija se bo gotovo temeljito korigirala, ali kakršnakoli izšla na konferenci iz diskusije, jaz sem globoko prepričan, da bo ostala za enkrat samo prvi poskus take resolucije in da bodo morali tudi »ispravni maksisti« še v marsičem korigirati različna svoja mnenja o narodnostnem vprašanju.

D. G.

Za socialno zavarovanje.

Jugoslovanski kapitalisti in to slovenski istotako kot srbski smotreno delajo na tem, da spravijo delavstvo v brezpraven položaj na vseh poljih. Poleg politične reakcije se pripravlja splošen napad podjetnikov proti socijalnemu zavarovanju delavstva.

Način tega njihovega boja proti socijalnemu zavarovanju je najogabnejši, vreden pač kapitalistične »morale«, o kateri modruje »Jutro«, glasilo onih, ki v prvi vrsti pripravljajo napad na delavske zavarovalne zavode.

Gospodje nastopajo v dosego svojih namenov s parolami: znižanje upravnih stroškov, ki so pa v resnici **50% nižji kot so bili pred vojno.** S tem v zvezi, pravijo, da se mora znižati število uradništva, zaposlenega pri socijalnozavarovalnih zavodih, da morajo biti uradniki pri teh zavodih intelektualci in ne ročni delavci in da se naj odpravijo poslovalnice po deželi, tako da bodo delodajalci še manj kontrolirani in delavci pa da bi bili prisiljeni, hoditi za vsako stvar v Ljubljano, medtem ko so se mogli doslej obračati na poslovalnice.

Za zahtevo po reduciranju zaposlenega osobja pri bolniških blagajnah se skriva nekaj popolnoma drugega: kajti istočasno, ko propagirajo delodajalci to svojo zahtevo, nastavljajo študente kot dnevničarje, študente, večinoma pristaše demokratov. Tako uvajajo v bolniške blagajne ljudi, ki nimajo nobenega pravega smisla za socijalno zavarovanje delavstva. Tako upajo delodajalci, da bodo izgnali iz delavskih

---

ograjo, ti veš, še danes stoji na istem mestu, čeprav je že popolnoma zgnila! Tedaj stopi k meri stari Marko Snohač, ki je sedaj že davno crknil, saj ga poznaš... To je bil prokleti star lump; svojega sina je vsak dan v hlevu z vajeti pretepel... Na klopi je bilo dovolj prostora za dva; ali Marko Snohač mi reče: »Zakaj ne vstaneš, fant, da mi napraviš mesto...« Tedaj odvrnem: »Ali ni dovolj prostora za tebe. Sedi, če te je volja.« »Ne gre za to,« odvrne on, »ti moraš izkazati čast staremu, ti pa sediš tu brezbrižno, s cigareto v ustih!« — Tedaj je zavrelo v meni in dejal sem mu:

»Kakšen častitljiv starček si ti? Pes si, prokleti Snohač!« — Pripravljen sem bil, da mu razbijem gobec. Stari je to gotovo zavohal, kajti takoj se je oddaljil. Od daleč pa mi je pretil s pestjo in me psovil: »Čakaj samo, naučil te bom spoštovati starost!...«

»In res me je naučil, očka! Opil je stare z vedrom vodke in pretepli smo se; branil sem se z vso močjo in vendar so me zvezali in bili, zraven so pa pili vodko...«

...Lahno škripajoče se odpro duri v izbo. Bjelijeva žena stopi bosa v sobo. V cunjah zavitega nosi otroka, gre k klopi, ki stoji pri peči in položi spečega dojenčka v malo, doma napravljeno zibelko...

Bjelim rečem: »Ali nekaj ne razumem tu, Bjeli; saj je vendar tako malo kulakov v vasi, na prste se jih prešteje!...«

»No?« vpraša on, gotovo ni razumel mojega vprašanja.

»No, da. Vaška občina je vendar številnejša, in če je ta za komuno, kaj naj se bojimo kulakov?«

»Ti sodiš vedno na mestni način, očka! Čeprav je Moskva v bližini; vendar živimo tu v vasi popolnoma na kmetski način. Gotovo je število kulakov neznatno: eden, dva ali tri, ali makar deset... V primeri z občino je stvar majhna, lahko bi izginili še ti brez sledu! He-he-he!... Ali se pa gre za prave, utelešene kulake!... Ne, ti so radi mene resnični sovražniki ruskega življenja, če pa prodreš malo globlje ti, božji človek, potem se ti bo pokazala čudna slika. Od začudenja ne boš mogel priti k pameti v spoznanju, da sedi v duši vsakega ruskega mužika kulak, izkoriščevalec s kremplji in ostrim zobovjem. On nosi v sebi hlapčevsko dušo; če mu daš enkrat svobodo, bo pustil svoboden tek svojim roparskim, pohlepnim inštinktom. Vi iz mesta mislite, da je danes zvesta, neomajna podpora nove zgradbe orjaško ogromna kmetska masa, ki je še včeraj ječala pod bičem vijadnika, katero so stoletja ropali veleposestniki in kulaki, vaški oderuhi in jo vrgli v nepopisno bedo in revščino. He-he-he!...«

Bjeli nadaljuje potem še tiše:

»Menda si opazil, kdo je iskreno vdan z dušo in telesom vaši komuni? Samo mladina, mladi gozd, medtem ko imate še mnogo iztrebiti v gozdu, poraščenem z starimi, okorelimi debli, da si napravite pot do srca ljudstva. Mladi naraščaj čuti vašo resnico z dušo instiktivno; pomni moje besede: proti staremu, trdno ukoreninjenemu boste morali bojevati dolg, grenak boj, ali vsa vaša nada je v doraščajočem, mladem gozdu!... Mladine se držite!... Meni bo komaj dodeljeno, da doživim ta dan!...«

(Dalje prihodnjič.)

---

* Zadnji izhod.

zavarovalnih zavodov vse ono osobje, ki je izšlo iz proletarskih vrst in ki ima že po svojem socijalnem položaju smisel za socijalno zavarovanje delavstva in za njegovo zboljšanje. Lepe načrte kujejo gospodje zase; kajti, če se jim posreči še to, potem se bodo dosedanji delavski zavarovalni zavodi izpremenili v zavarovalnice nezakonitosti in brutalnosti podjetnikov.

Kaj sledi iz vsega tega za delavstvo? **Da strnjeno, pravočasno in odločno nastopi za osiguranje in zboljšanje svojega socijalnega zavarovanja, da onemogoči nadvlado delodajalcev v delavskih zavarovalnih zavodih s tem, da zahteva v njih dvetretjinsko zastopstvo po delavcih, da nastopi proti redukciji zaposlenega osobja, da po delavskih zavarovalnih zavodih zaposleno osobje obstoja iz ročnih delavcev, da ostanejo poslovalnice po deželi.**

V svrho tega je potrebno, da nastopi celokupno delavstvo energično **za takojšen razpis volitev v bolniške blagajne.**

Socijalno zavarovanje delavstva je v resni nevarnosti in radi tega se mora **združiti brez oklevanja celokupno delavstvo,** brez ozira na njegovo politično in strokovno pripadnost, ker edino le na ta način bo odbilo zločinske napade podjetnikov.

Bankrotstvo parlamentarizma.

Kriza demokracije, bankrotstvo parlamentarizma, čvrsta roka, diktatura — to so krilatice v celokupnem meščanskem tisku ne samo pri nas, temveč po vseh državah. Klerikalci hočejo prepričati svoje bralce, da je glavni krivec vsemu slabemu liberalni parlamentarizem in priporočajo seveda krščanstvo, kot edino zdravilo vsega zla. Demokratska buržuazija tudi govori o zastarelosti parlamentarizma in priporoča odkrito meščansko ali vojaško diktaturo.

V resnici je bankrotstvo parlamentarizma v monarhiji SHS toliko staro, kot je stara ta država sama. Temelj parlamentarizmu SHS je bil položen s takozvanim začasnim narodnim predstavništvom, ki so ga tvorili delegati starih predvojnih strank, ne izvoljeni po ljudstvu, ampak postavljeni po medsebojnem sporazumu teh strank. Tako so prišle v to »narodno predstavništvo« — ki ni zaslužilo niti malo tega imena — stranke, ki so izgubile tekom petletne vojne vsako zaupanje med narodom; v tem predstavništvu so sodelovale stranke, proti katerim so bile najbolj ogorčene delavske in kmetske množice, proti katerim je torej bila ogromna večina naroda.

Tak lažni parlament monarhije SHS je postal naravno zalega korupcije in protiljudskega režima. Izvoznice, voli, koncesije, vojni plen, delitev mastnih služb — to je bilo glavno in edino opravilo tega predstavništva in vlad, ki so izšle od njega (od klerikalno-Protićeve do demokratsko-socialistične.

Delavske množice so ob prvih volitvah pokazale ogorčenje nad takim bankrotnim parlamentarizmom in vladavino, s tem da so v svoji ogromni večini glasovale za komunistično stranko.

Novi parlament — konštituanta — je pokazal, kako je bilo »narodno predstavništvo« lažno sestavljeno. In ker tedaj meščanska »demokracija« ni mogla z nobenimi parlamentarnimi mahinacijami in triki prikriti to dejstvo in potom parlamenta doseči svoje kapitalistične interese, se je zatekla k najhujšemu nasilju, ki odgovarja bankrotnemu parlamentarizmu: razpustila je komunistično stranko in izglasovala ustavo, ki je nasprotna interesom ogromne večine delovnega ljudstva Jugoslavije. Pred svojim izdihom pa je ta parlament cinično pogazil voljo ljudstva s tem, da je sprejel reakcijonaren volivni zakon, ki zagotavlja vso oblast meščanskim strankam. In po tem volivnem zakonu izvoljen tretji najčudovitejši jugoslovanski parlament je dal vlado eni kapitalistični manjšini, radikalcem, ki zastopajo interese nekaj kapitalističnih srbskih »porodic«. Tako je ostala od jugoslovanskega parlamentarizma ena media senca.

Bankrotstvo parlamentarizma ne datira torej od danes, kakor hočejo to predstaviti klerikalci in demokratje zato, ker se ta od njih prej toliko hvalisani parlamentarizem momentano obrača proti velikemu delu njegovih oboževalcev samih. Za razvoj in interese meščanstva je bil parlamentarizem silno ugodna stvar. Slepeč ljudske množice z demokratizmom parlamenta, se je posrečilo buržuaziji, da se utrdi in razvije na račun še ne razredno prebujenih množic. Parlamentarizem je bil za buržuazijo klasična oblika njene popolne nadvlade in podpornik njenih kapitalističnih interesov.

Danes pa moledujejo nepriznani in priznani državniki meščanske demokracije, da ta parlamentarizem »ne paše več«, ker se je mogel tako malo prilagoditi sedanjosti in evoluciji ter nalogi, ki ga čaka.« Seveda, meščanski parlament se zato ne more več prilagoditi »nalogi, ki ga čaka«, ker se delavske in kmetske množice vedno bolj probujajo in jih more buržuazija še za nekaj časa držati ob tleh le potom odkrite fašistovske ali vojaške diktature, ki ne pozna dolgih parlamentarnih odredb in moledovanj, ki tudi ni enostavno taktakanje strojnih pušk, ampak ki je bolj podobna rezkemu vihtenju in zamahovanju nabrušenih sabelj, ki pa n. pr. v Nemčiji že tudi udarjajo — samo po praznem zraku. — Iz teh vzrokov meščanska »demokracija« ni več zadovoljna s parlamentarizmom in oznanja njegovo bankrotstvo na presenečenje in na žalost vseh »idealnih« malomeščanskih pacifistov.

Delavski razred se zaveda svoje vloge v tej perijodi bankrotstva parlamentarizma. Njegova naloga ni ona, kot jo oznanjajo socijal-patrijoti — da rešuje bankrotstvo meščanske demokracije, ampak da postavi mesto nje proletarsko demokracijo, za kar se mora boriti v enotnih, sklenjenih vrstah. Tega naj bi se zavedale tudi mase, ki še stoje pod Radićevim vplivom — in delavstvo mora zanesti med nje to zavest — da za nje ni rešitve v londonskem parlamentu in glasovanju, temveč da je **rešitev in osvobojenje delovnih množic mest in vasi v aktivnem boju proti režimu in njegovim nosilcem, v boju za resnično demokracijo delovnega ljudstva: za delavsko in kmetsko vlado.**

Ne pozabite vdov in sirot proletarskih borcev Nemčije!

Boji v Nemčiji so stopili v akutni stadij. Po vseh mestih krvavi spopadi delavstva s policijo, fašisti, z vojsko. Število mrtvih in ranjenih proletarskih borcev narašča. Ječe se polnijo. Pravi bojni pohod se je pričel proti komunistični stranki. Le počasi in težko prihaja nemška revolucija v tek, kajti nemški proletarijat stoji nasproti dobro organiziran buržuaziji. Strašna brezposelnost ovira hiter razvoj bojev v Nemčiji. Nemški proletarijat ne more zavzeti trdnjave buržuazije v enem naskoku, on si mora delati pot do zmage skozi tucate žičnih ovir pod stalnim bojnim ognjem. Stotine žrtev padajo, preden je osvojena ena postojanka. Težko napredujejo proletarski bajoneti, vsako osvojeno ped zemlje morajo plačati z mrtvimi, ranjenci, ujetniki. Zato je že danes, **ko so se resni boji v Nemčiji prav za prav šele začeli,** precejšnje število proletarskih žrtev in to število bo naraščalo, čim intenzivneje se bosta spoprijeli obe fronti državljanske vojne .

Celokupni proletarijat mora podpirati boj nemškega proletarijata, omogočiti njegovo zmago.

Zato prispevajte za nemške proletarce!

Nova vlada v Nemčiji.

Po dolgih prgovorih in naporih se je sestavila nova nemška vlada, kateri načeljuje **dr. Marx,** vodja **katoliškega centruma.** Tudi Stresemann je ostal v novi vladi z resortom zunanje politike. Nova vlada je sestavljena iz »zmernih« meščanskih strank, v njej ni niti nacijonalistov (ki so postavljeni s komunisti vred izven zakona), niti socijalistov, ki pravijo, da so v opoziciji, dokler se ne odpravi izjemno stanje v državi. Taka vlada naravno ne bo mogla rešiti Nemčije iz globoke gospodarske finančne, notranje in zunanje politične krize, v katero jo je privedel kapitalistični razred Nemčije. Ta vlada bo obstojala še manj časa, kot so obstojale dosedanje nemške vlade, kajti proti njej je celokupni nemški proletarijat, ki koraka po revolucijonarni poti naprej, kljub temu da je komunistična stranka razpuščena, ki deluje kljub svoji razpustitvi ilegalno dalje.

Tako bo nova vlada plavala nekaj časa brez moči po razburkanih valovih, dokler se ne bo vsled svoje nemoči ob njih razbila, kajti nemška kriza se z vsakim dnem poostruje, beda narašča, število brezposelnih delavcev je doseglo že 3 milijone 250.000, razvoj gre neverjetno hitro v smeri **proletarske ali monarhistične diktature.** V slučaju, da pride do monarhistične diktature, bo tudi ona muha - enodnevnica, katero bo **končnoveljavno** nasledila proletarska vlada.

Strategija in taktika v razrednem boju.

Trocki piše o peterburški revoluciji 1905 in Lissagaray piše o pariški komuni, da je bil često neustrašeni pogum, s katerim so se borili delavci na barikadah, brez koristi, ker je manjkalo trdne medsebojne zveze med delavci. Delavci so se borili v eni ulici proti stokratni premoči, medtem ko so ležale v sosedniji ulici nedelavne rezerve. Doprinesli so strašne krvave žrtve na ločkah, ki so bile po splošnem bojnem položaju že izgubljene ali postranske, medtem ko so odločilne postojanke padle često brez boja v sovražnikove roke. Pustili so se posamezno ali v majhnih ločenih grupah pobiti, dočim ko je buržuazija kljub mnogo manjšim silam in žrtvam zmagala.

Isto sliko nudi danes večina štrajkov: Delavstvo se junaško in vztrajno bori; ali kljub temu zmaga podjetnik. — Od kod to?

Enotna fronta svetovnega kapitala.

Že pogled na zadnje stavke rudarjev in železničarjev nam zadostuje, da vidimo, da nastopajo danes podjetniki v vseh deželah popolnoma enotno in metodično.

Povsod vidimo, kako skušajo povsod dobiti štrajkbreherje, nato mobilizirajo vojaštvo in žandarmerijo, s tem delavsko maso oslabijo in demoralizirajo ter jo končno prisilijo, da se uda.

Povsod, v Trbovljah kot v Kaliforniji, na Češkem kot na Javi, v Krakovu kot v Avstraliji, v Barceloni kot v Berlinu, prav povsod nastopa v teh bojih **državna oblast kot odkrito orodje kapitala:** proti delavstvu se mobilizira vojaštvo, policijo, sodišča.

Kapitalizem mobilizira tudi povsod **tisk za brezmejno hujskanje proti štrajkujočim,** dela na ta način »javno mnenje« proti bojujočemu se delavstvu.

Povsod pograbi brez oklevanja po **nasilju.** Pravo nima moči. Človečnost nima nobene veljave, če se gre za boj proti delavcem. Po načrtu, po stari preskušeni metodi oropa kapitalizem delavce njegovih voditeljev. »Ustreljenje na begu« je postal internacijonalni sistem.

Povsod se skušati po starem izreku rimskih imperatorjev »deli in vladaj« zasejati razdor med delavstvom samim. Fabjančič ni noben specijelen ljubljanski pojav. Povsod skuša kapitalizem omogočiti svojo zmago potom takih razkolnikov, ki nastopajo enkrat s tako, drugič z drugačno masko — kakor pač zahteva položaj.

Zakaj se konča danes večina štrajkov brezuspešno?

Temu združenemu sovražniku — kapitalu, nasproti katerega metode smo v kratkih potezah orisali, **nastopajo delavci kot razkropljene, neoborožene čete brez vodstva ene edine, centralno vodene, z vsemi sredstvi in z vso tehniko opremljene moderne armade.**

Nasproti bojnemu načrtu kapitalistov stoje delavci večinoma brez načrta, nasproti njihovi odločnosti brez zadostne odločnosti, nasproti njihovi enotnosti neenotno.

V tem je glavni vzrok, da je dolga vrsta delavskih bojev v zadnjih letih skoro ravno tako dolga vrsta porazov proletarijata.

Glavni vzrok ni nikakor nezadosten pogum, kot mislijo nekateri sodrugi. Kajti vsak posamezni štrajk kaže polno bojevne volje in požrtvovalnosti.

Vzrok tudi ni nezadostno število delavcev. Kaj je par podjetnikov v primeri s tisoči in milijoni proletarijata!

(Konec prihodnjič.)

Strokovni kongres v Franciji.

V Bourgesu se je vršil te dni splošni strokovni kongres razrednih strokovnih organizacij. Ogromna večina delegatov — 978 — je glasovala za rdečo strokovno internacijonalo, proti je bilo 222 glasov (anarho - sindikalisti).

Darilo železničarjem.

Obratno ravnateljstvo južne železnice je na večkratne prošnje in intervencije zastopnikov nabavilo za nastavljeno osobje za letošnjo zimsko sezono čevlje. — Vsakdo si lahko predstavlja veselje vseh v poštev prihajajočih železničarjev, ki so bili deležni »velikodušnega« daru obratnega ravnateljstva; marsikateri železničar je ob tej priliki spremenil svoje mnenje o vodečih krogih obratnega ravnateljstva in si je mislil: saj ni resnica, da se naša gospoda nič ne briga za nas; gospoda je sama uvidela, da si ne moremo sami kupiti čevljev za letošnjo zimo, in ker nam plač niso »smeli« zvišati po nalogu državne železnice, so nam pa hoteli s tem pomagati, da so kupili za nas čevlje, kar bi bila vsekakor lepa pomoč v sedanjih slabih časih. Toda star pregovor pravi, človek obrača, Bog pa obrne, tudi pri nabavljenih čevljih je bilo nekaj sličnega, samo s to izjemo, da nam ni preobračal naših računov bog, ampak fabrikant Peter Kozina. Obratno ravnateljstvo je naročilo pri tvrdki Peter Kozina (Peko) za svoje uradnike in vslužbence dobre in trpežne čevlje in tudi kot take plačalo. Tvrdka Peko je nabavila naročene čevlje, in vsi v poštev prihajajoči železničarji so se razveselili lepih in na prvi pogled močnih čevljev tvrdke Peter Kozina. Kakor je znano že vsakemu državljanu države SHS, da so železničarji vajeni prevar; vendar niso pričakovali pri nabavljenih čevljih tako velike slučajne zmote(?) Mislimo vsaj, da to ni bil namen; ali kaj? Ali pa se je vsidral kak novi »Lucifer« pri slavni tvrdki Peter Kozina, da spreminja usnje v papir; kajti vsi železničarji so dobili čevlje mesto usnjatih pet, papirnate. Sedaj pa razburjenje južnih železničarjev P. Pozina miri s tem, da pridejo brezplačno nove pete mesto odpadlih. Upajmo, da bodejo vsaj nove pete brez papirja. Fabrikantu Peter Kozini bi priporočali, da naj preiskusi vse čevlje v vodi predno jih bode dal v prodajo, ker le na tak način bodo kupci prepričani, da niso prevarjeni. Ni namreč nobena šala, da je človek pri novih čevljih v treh dneh bos. Upravo južne železnice prosimo, da temeljito obračuna z liferantom nabavljenih čevljev že radi ugleda uprave same, da se ne bo namigavalo, češ, saj je upravi to bilo že prej znano. Dobro bi bilo, da se tudi zainteresira za že zgotovljene čevlje, kakor tudi za zalogo fabriciranja papirnatih pet in drugih v poštev prihajajočih delov pri tvrdki Peter Kozina. Dokazi o papirnatih petah, dobavljenih po imenovani tvrdki, na razpolago. Prizadeti železničarji.

TISKOVNI SKLAD.

Usar Peter, Tržič 5 Din; Šešek Franc, Medvode 10 Din; Bukovnik Ivan, Ljubljana 10 Din; Blaževič Jos., Ljubjana VII. 4 Din; Lemež Milan, Ljubljana 10 Din; Heller Ivan, Moste 4 Din; Kregar Jože, Ljubljana 2 Din; Berložnik Lovro, Velenje 4 Din; Ostere Rajko, Ljubljana 10 Din; Grdodolnik Ivan, Ljubljana 3 dinarje; Vrbek Franc, Vič 5 Din. Skupaj 67 dinarjev, preje izkazanih 9.414 Din. vsega skupaj 9.481 Din.

Za gladujoče v Nemčiji.

Wamberger Ivan, Moste 10 Din; Noč Simon, Ljubljana VII. 10 Din. Skupaj 20 dinarjev.

Lastnik in izdajatelj Konzorcij.
Odgovorni urednik Anton Šušteršič.
Tisk tiskarne »Merkur« v Ljubljani.